

DIDIER FRANÇOIS

Nyckelharpa 'op Vlaamse wijze'

Deze titel lijkt wel een kookrecept voor een ongewoon gerecht. En zo is het ook bedoeld. Want François, die ook goed en graag zijn eigen potje kookt, is ook als beroepsmuzikant een eerder ongewone man. Alles wat hij doet, doet hij op een eigen wijze. Zo ook het bespelen van dat erg mooi ogend instrument, de nyckelharpa. Het is een aan de viool verwant strijkinstrument met een toetsenklavier, zoals bij de draailier. Het is vooral bekend uit de Zweedse traditionele muziek. De naam van Didier Francois duidt alsmear meer op in het folk circuit. Vandaar dat we hem hier een plaats geven. Hij spreekt overigens erg boeiend en vol enthousiasme over zijn vak.

Tekst: **Dries Delrue** Foto's: **Lieve Boussauw**

Viool en jazzviool

Didier François leefde als peuter in Amerika. Met een moeder die kunstschilder was had kunst een voorname plaats in het gezin. Maar het kleine kind had zijn eigen willetje en wilde iets anders doen in de kunstwereld dan schilderen. Op zijn vierde jaar begon hij viool te spelen. Viooltje was het toen nog. Maar dat is hem blijven boeien. Terug in België liep hij lagere school te Brussel in het Frans en nadien volgde hij kunsthumaniora te Antwerpen in het Nederlands. Op het conservatorium was het de viool die hem bleef boeien. Hij leerde spelen op de ontspannen wijze volgens de methode van Arthur Grumiaux (1921-1986). Deze vermaarde Belgische violist leerde zijn leerlingen met een losse pols erg ontspannen te spelen. Een voordeel hiervan is niet alleen dat de muziek erg soepel klinkt, maar ook dat het gevaar voor peesontstekingen, een vaak voorkomend ongemak bij violisten, erg klein wordt. Het is de last met peesontstekingen die Didier François tot deze speelmethode bracht. Hij kreeg vioolles van Grumiaux' leerlinge, Myriam Quersin, op het

Brusselse conservatorium. Compositie leerde hij op het conservatorium te Amsterdam bij Daan Manneke.

Omstreeks zijn achttiende, nu twintig jaar geleden, kwam hij in contact met de grote jazzgitarist Philip Catherine die hem inwijdde in de jazz. Geregeld coacht hij François nog in deze muziekdiscipline. Catherine leerde hem ook jazzviolist Stéphane Grappelli (1908-1997) kennen bij wie hij geregeld te gast was in Parijs. Deze oude kompaan van Django Reinhardt werd het grote voorbeeld voor François. Hij had het geluk eens met Grappelli's groep te kunnen meespelen als gastmuzikant.

Tot op vandaag speelt François uitstekend viool, zowel op concerten als bij studio-opnames. Hij speelt zowel klassiek als jazz als wereldmuziek.

Nyckelharpa

Een tweede instrument dat François uitstekend bespeelt is de nyckelharpa. Het is ook zijn opvallendste instrument, want spontaan wordt dat instrument in Zweden gesitueerd. Of hij dan in Zweden het instrument heeft ontdekt en het heeft leren bespelen is een vanzelfsprekende vraag.

"Helemaal niet," zegt hij. "Ik heb het instrument op autodidactische wijze leren bespelen. Dat maakt natuurlijk dat mijn speelwijze voor de Zweedse specialisten allesbehalve orthodox is. Mijn manier van spelen op viool heb ik aangepast aan de nyckelharpa. Vandaar dat ik ook een andere houding heb met het instrument dan de klassieke Zweedse spelers. Het grote voordeel van mijn speelwijze is de 'vrijheid' van de strijdstok. Zo kan ik alle boogstreken gebruiken die ik wens. Ik geef ook vaak les en mijn techniek wordt sinds kort zelfs ook in Zweden toegepast. Het is trouwens niet in Zweden dat ik het instrument heb leren kennen. Mijn goede vriend, Joos Janssens, een gewaardeerd instrumentenbouwer van draailieren en nyckelharpa's, sprak me zo vaak en met veel passie over de nyckelharpa dat ik me voor dat instrument ben gaan interesseren. Spelen op het instrument was natuurlijk boeiender dan erover te praten. En zo koos ik er zowat tien jaar geleden voor om, behalve op viool, ook op nyckelharpa muziek te maken. Sinds vorig jaar maak ik deel uit van de Europese Commissie van de Nyckelharpa, een Europees samenwerkingsverband tussen Italië, Duitsland en Zweden. Die verzorgt ondermeer

professionele opleidingen via de Hogere School voor Nyckelharpa in elk van die landen. En daar ik, op mijn manier uiteraard, les geef in die scholen mag ik me hoogleraar noemen. Uiteraard gaf ik vroeger ook al les via workshops, niet enkel in Europa, maar ook in Amerika en Japan."

Veelzijdig

Door zijn verscheidenheid van stijlen was François niet echt in een muzikaal vakje te plaatsen. Maar de koppigheid die hem als kind al kenmerkte zorgde ervoor dat hij zijn eigen ding bleef doen, zonder toegevingen aan trends. En zo heeft zijn muziek sinds een vijftal jaar een eigen identiteit gekregen. De muziek die hij nu maakt is muziek van Didier François. En deze muziek wordt op vele plaatsen en in vele disciplines gewaardeerd.

Zo maakte hij muziek voor de dans en de theaterwereld. Hij treedt vaak op als muzikant bij de theaterstukken van het Brusselse ensemble Leporello, dat ook vaak in Nederland speelt. Zo schreef hij ondermeer de muziek voor de stukken *Koffie/Temesta*, *Fool for Love* en het nieuwe stuk *Macbethbranding*. De muziek van dit laatste wordt gespeeld door hemzelf op nyckelharpa, door Piet Strijkers op cello en door Aurélie Dorzée op viool en altviool.

Ook in de Franse filmmuziek is François geen onbekende. Onder andere Costa-Gavras deed op hem beroep om met Armand Amar de muziek te spelen bij zijn films *Amen* en *Le Couperet*.

Ook de cd's van François vertonen een veel-

zijdigheid. Met gitarist Philip Masure speelde hij Zweedse traditionele muziek op de cd *Duo*. Met de groep Alicantes speelde hij eerder jazz/folk. Samen met de Italiaan Marco Ambrosini nam hij muziek op van Béla Bartók, met name de 44 duetten voor viool, gespeeld op nyckelharpa. Een andere keer speelde hij, samen met flamenogitarist José Toral en bassist Peter Verhaegen, Spaanse muziek in het programma *Locuras de Vanelo*. Ook die productie verscheen op cd. *Falling Tree* is een algemeen gewaardeerde cd met traditionele muziek, waarop François terecht fier mag gaan. Hieraan werkten meerdere internationaal gerenommeerde muzikale vrienden mee: Gilles Chabenat op draailier en Ranaud Garcia-Fons op contrabas uit Frankrijk, de Armeniër Levon Minassian op duduk en de Algerijn Haroun Teboul op ney, de Belg Jan Van Outryve speelt theorbo en de Zweedse Ulrika Bodén zingt de liedteksten. Zijn laatste uitgave is een dubbel-cd met twee van zijn muzikale vrienden. Op de ene speelt hij viool en nyckelharpa in duo met Gilles Chabenat. Op de andere is Gabriel Yacoub zijn gast. Ook Sylvie Berger en Tom Theuns zingen er op mee. François is ook begeleider bij Soetkin Collier, wat niet erg verwonderlijk is. Collier is immers dol op Zweedse liederen en nyckelharpa hoort daar natuurlijk bij.

Als we François vragen naar zijn plannen voor de nabije toekomst horen we in zijn antwoord opnieuw zijn muzikale veelzijdigheid.

Met Gilles Chabenat staat een grote tournee op het getouw. Ze spelen in Frankrijk, België en

Amerika. Hij hoopt echter ook met dat programma in Nederland te kunnen spelen. In het komend theaterseizoen zal hij met de muziek van *Falling Tree* de film *Nano Notte* van Toon Loenders, oprichter van het productiehuis Kladaradatsch, live begeleiden.

Zijn meest bijzondere plan is het bewerken van Vlaamse liederen. Dat doet hij in opdracht van een Franse producer. De cd zal verdeeld worden door Harmonia Mundi. De begeleiding zal gebeuren door een vaste kern van strijkers, met name Aurélie Dorzée, Lode Vercampt en Peter Verhaegen. Zangers bij dat project zijn onder andere Patrick Riguelle en Stef Kamil Carlens (Zita Swoon). François verklapt ons nog dat hij voor dat project nieuwe muziek schrijft op een tekst van Wannes Van de Velde: *Een schip*. François was in Antwerpen meerdere jaren de bovenbuur van Wannes en werkte ook mee aan enkele van diens projecten. Sinds een tiental jaren woont François op een boot met ankerplaats te Mechelen. Het spreekt vanzelf dat het varend huis van de muzikant geregeld op andere plaatsen aanmeert.

www.didierfrancois.be

Didier François & Marco Ambrosini -
44 duets for violins in the nyckelharpa
(ALEA WBM 21022)

Didier François - *Falling Tree/Long Distance*
(3073722 WAG 331)

Didier François & Gilles Chabenat -
Didier François invite Gabriel Yacoub
(Home Records 4446033)

